

فهرست مطالب

۹ دیباچه
۱۱ مقدمه
۱۹ فصل اول: مفاهیم و مبانی نظری
۲۰ مبحث اول: مفهوم‌شناسی
۲۰ گفتار اول: مفهوم عبارت «نظارت قضایی»
۲۰ بند اول: معنای لغوی و اصطلاحی واژه «نظارت»
۲۳ بند دوم: معنای لغوی و اصطلاحی واژه «قضایی»
۲۶ بند سوم: مفهوم اصطلاح «نظارت قضایی»
۳۲ گفتار دوم: مفهوم عبارت «مقررات دولتی»
۳۲ بند اول: معنای لغوی و اصطلاحی واژه «مقررات»
۳۶ بند دوم: معنای لغوی و اصطلاحی واژه «دولتی»
۳۷ بند سوم: مفهوم اصطلاح «مقررات دولتی»
۴۳ مبحث دوم: الگوهای رایج نظارت قضایی بر مقررات دولتی
۴۴ گفتار اول: الگوی دادگاه‌های عمومی
۴۹ گفتار دوم: الگوی دادگاه‌های اختصاصی
۴۹ بند اول: الگوی فرانسه
۵۵ بند دوم: الگوی آلمان
 مبحث سوم: نهادهای متصدی نظارت قضایی بر مقررات دولتی در جمهوری اسلامی ایران
۵۸ گفتار اول: مراجع برگرفته از الگوی دادگاه‌های عمومی
۶۳ گفتار دوم: مراجع برگرفته از الگوی دادگاه‌های اختصاصی
 فصل دوم: ارتقای کارآمدی دیوان در ارتباط با سایر مراجع نظارت‌کننده بر مقررات دولتی
۶۹ مبحث اول: ارتقای کارآمدی دیوان در ارتباط با صلاحیت نظارتی قضاات دادگاه‌ها
۷۰ درآمد
۷۱ گفتار اول: پیشینه‌ی نظارت قضاات دادگاه‌ها بر مقررات دولتی در ایران
 گفتار دوم: بررسی انطباق سازکار مقرر در صدر اصل ۱۷۰ با الگوهای رایج نظارت قضایی بر مقررات دولتی
۷۴ گفتار سوم: معایب موجود در زمینه‌ی نظارت قضاات دادگاه‌ها بر مقررات دولتی در ایران
۸۰

۶ □ نظارت قضایی بر مقررات دولتی

- بند اول: ایجاد تشتت در رویه‌ی قضایی و آراء محاکم ۸۰
بند دوم: عدم توجه به مرجع صالح جهت اعمال نظارت شرعی بر مقررات دولتی ۸۶
- گفتار چهارم: جمع‌بندی و ارائه‌ی الگوی مطلوب ۸۹
مبحث دوم: ارتقای کارآمدی دیوان در ارتباط با صلاحیت نظارتی فقهای شورای نگهبان ۹۲
درآمد ۹۲
گفتار اول: شیوه‌ی جاری اعمال نظارت فقهای شورای نگهبان بر مقررات دولتی از بستر دیوان عدالت اداری ۹۴
گفتار دوم: نواقص و خلأهای سازکار موجود ۹۷
بند اول: عدم بررسی دقیق موضوع شکایت در دیوان، قبل از ارسال مقررہ برای فقهای شورای نگهبان ۹۷
بند دوم: بهره‌مند نبودن نظارت فقهای شورای نگهبان از ابزارها و الزامات دادرسی اداری ۱۰۱
بند سوم: وابسته بودن اظهارنظر شرعی فقهای شورا به اظهارنظر قانونی توسط دیوان ۱۰۴
گفتار سوم: جمع‌بندی و ارائه‌ی الگوی مطلوب ۱۱۱
مبحث سوم: ارتقای کارآمدی دیوان در ارتباط با صلاحیت نظارتی رییس مجلس ۱۱۴
درآمد ۱۱۴
گفتار اول: پیشینه‌ی نظارت رئیس مجلس شورای اسلامی بر مقررات دولتی ۱۱۶
گفتار دوم: ماهیت نظارت رئیس مجلس بر مقررات دولتی و ویژگی‌های آن ۱۱۸
گفتار سوم: اثر نظارت رئیس مجلس بر مقررات دولتی ۱۲۰
بند اول: معنای لغوی و اصطلاحی «ملغی‌الاثر» ۱۲۲
بند دوم: مزایای تمایز قائل شدن بین اثر ضمانت اجرای نظارت رئیس مجلس و دیوان عدالت اداری ۱۲۷
گفتار چهارم: اشکالات تقویت روزافزون نظارت رئیس مجلس و تضعیف نظارت دیوان ۱۲۹
بند اول: نادیده گرفته شدن نقش محوری دیوان در قانون اساسی ۱۲۹
بند دوم: بی‌توجهی به مزایای ذاتی نظارت قضایی بر سایر اقسام نظارت ۱۳۰
بند سوم: مغایرت نفی صلاحیت دیوان با مبانی استقلال قوا در قانون اساسی ۱۳۱
بند چهارم: امکان‌پذیر نبودن احیای حقوق تزییع شده مردم در سازکار موجود ۱۳۲
گفتار پنجم: جمع‌بندی و ارائه‌ی الگوی مطلوب ۱۳۲

فصل سوم: ارتقای کارآمدی دیوان از طریق اصلاحات ساختاری، سازگاری و

عملکردی در دیوان.....	۱۳۵
مبحث اول: ارتقای کارآمدی دیوان از طریق اصلاح ترکیب هیئت عمومی دیوان.....	۱۳۶
درآمد.....	۱۳۶
گفتار اول: مروری بر ترکیب و صلاحیت‌های هیئت عمومی دیوان عدالت اداری.....	۱۳۸
گفتار دوم: اشکالات ترکیب فعلی هیئت عمومی دیوان جهت نظارت بر مقررات دولتی.....	۱۴۰
بند اول: عدم تناسب ترکیب فعلی هیئت عمومی با کارویژه آن هیئت.....	۱۴۱
بند دوم: موجد اطاله دادرسی شدن ترکیب فعلی در دیوان.....	۱۴۶
بند سوم: مغایرت ترکیب فعلی با اصل تخصصی شدن حوزه‌های قضاوت.....	۱۴۸
بند چهارم: امکان‌پذیر نبودن اعمال کامل اصول دادرسی عادلانه با ترکیب فعلی.....	۱۵۱
بند پنجم: لزوم تفکیک مرجع صدور آرای وحدت رویه و ایجاد رویه با مرجع صدور آرای موردی.....	۱۵۵
گفتار سوم: جمع‌بندی و ارائه‌ی الگوی مطلوب.....	۱۵۶
مبحث دوم: ارتقای کارآمدی دیوان از طریق توسعه‌ی گستره‌ی نظارتی آن.....	۱۵۸
درآمد.....	۱۵۸
گفتار اول: نگاهی به روند تاریخی گستره نظارتی دیوان بر مقررات دولتی.....	۱۵۹
گفتار دوم: بررسی رویکرد دیوان نسبت به گستره‌ی صلاحیت نظارتی‌اش بر مقررات دولتی.....	۱۶۴
بند اول: حدود نظارت دیوان بر مقررات قوه مجریه.....	۱۶۴
بند دوم: نظارت بر مقررات اداری قوای مقننه و قضائیه.....	۱۶۷
بند سوم: نظارت بر مصوبات نهادهای عمومی غیردولتی و سایر مراجع حرفه‌ای.....	۱۷۱
بند چهارم: نظارت بر مصوبات شورای عالی انقلاب فرهنگی.....	۱۷۳
بند پنجم: مستثنیات قطعی از نظارت هیئت عمومی دیوان.....	۱۷۴
گفتار سوم: نقد رویکرد تفسیری شورای نگهبان جهت تعیین گستره‌ی نظارت دیوان بر مقررات دولتی.....	۱۷۶
بند اول: نقد رویکرد تفسیری شورا مبتنی بر رویکرد تفسیری لفظ‌گرایانه (ادبی).....	۱۷۷
بند دوم: نقد رویکرد تفسیری شورا مبتنی بر رویکرد تفسیری قصدگرایانه.....	۱۷۹
بند سوم: نقد نظر تفسیری مبتنی بر رویکرد تفسیری غایت‌گرایانه.....	۱۸۳
گفتار چهارم: جمع‌بندی و ارائه‌ی الگوی مطلوب.....	۱۸۷
مبحث سوم: ارتقای کارآمدی دیوان از طریق فعال شدن نظارت دیوان و توجه به رویکردهای پیشگیرانه.....	۱۸۹
درآمد.....	۱۸۹
گفتار اول: راهکارهای فعال‌سازی نظارت دیوان عدالت اداری بر مقررات دولتی.....	۱۹۱

۸ □ نظارت قضایی بر مقررات دولتی

- بند اول: سازمان دهی و استفاده حداکثری از ظرفیت مقرر در ماده (۸۶) قانون
تشکیلات دیوان عدالت اداری ۱۹۲
- بند دوم: پیش‌بینی نظارت فعال بر مقررات دولتی برای دادستان دیوان عدالت
اداری ۱۹۸
- گفتار دوم: لزوم تقویت رویکردهای پیشگیرانه در دیوان عدالت اداری جهت نظارت
بر مقررات دولتی ۱۹۹
- بند اول: لزوم افزایش آگاهی مقامات و مراجع مقررہ گذار یا نظارت‌کننده ۲۰۰
- بند دوم: لزوم افزایش آگاهی شهروندان از رویه‌های دیوان عدالت اداری ۲۰۳
- بند سوم: لزوم شناسایی ابهامات و خلأهای قوانین و ارائه‌ی پیشنهادهای اصلاحی ۲۰۴
- بند چهارم: فراهم نمودن امکان اخذ نظر مشورتی از دیوان، قبل از وضع مقررہ ۲۰۶
- گفتار سوم: جمع‌بندی و ارائه‌ی الگوی مطلوب ۲۰۸
- مبحث چهارم: ارتقای کارآمدی دیوان از طریق بهبود ضمانت اجرای آراء هیئت
عمومی دیوان ۲۱۱
- درآمد ۲۱۱
- گفتار اول: پیشینه اثر نظارت هیئت عمومی دیوان بر مقررات دولتی و ضمانت
اجراهای آن ۲۱۲
- گفتار دوم: تحلیل و ارزیابی رویکرد شورای نگهبان و دیوان عدالت اداری نسبت به
اثر ابطال مقررات دولتی ۲۱۸
- بند اول: تحلیل و ارزیابی رویکرد شورای نگهبان نسبت به اثر ابطال مقررات
دولتی ۲۱۸
- جزء ۱- نظر تفسیری شماره ۸۰/۲۱/۱۳۷۹ مورخ ۱۳۸۰/۲/۱۸ ۲۱۸
- جزء ۲- نظر شماره ۸۳/۳۰/۹۴۸۶ مورخ ۱۳۸۳/۱۱/۷ در پاسخ به استعلام
رئیس وقت دیوان ۲۲۶
- جزء ۳- نظرات در مقام تطبیق مصوبات مجلس ۲۲۷
- بند دوم: تحلیل و ارزیابی رویه دیوان نسبت به تسری اثر ابطال مقررات دولتی
به زمان تصویب ۲۲۹
- جزء ۱- منفعل بودن دیوان جهت تسری اثر ابطال به زمان تصویب مقررات ۲۳۰
- جزء ۲- مقید بودن امکان درخواست تسری اثر ابطال به شاکی اولیه ۲۳۴
- گفتار سوم: تحلیل و ارزیابی سایر ضمانت اجراهای نظارت هیئت عمومی دیوان ۲۳۵
- بند اول: لزوم استفاده مناسب از ظرفیت‌های قانونی موجود ۲۳۶
- بند دوم: لزوم پیش‌بینی ضوابط و ابزارهای قانونی جدید ۲۳۷
- گفتار چهارم: جمع‌بندی و ارائه‌ی الگوی مطلوب ۲۳۹
- جمع‌بندی نهایی ۲۴۳
- فهرست منابع و مآخذ ۲۵۵